

Prywatne media publiczne

19 listopada 2022

W 2020 roku powstały dwa prywatne radia tworzone przez byłych dziennikarzy państwowej Trójki. Nadają one w internecie programy o wyraźnie „misyjnym” charakterze. Są finansowane wyłącznie z dobrowolnych źródeł – jak zbiórki, sprzedaż produktów i współpraca reklamowa. Radia Nowy Świat i 357 prawdopodobnie przejęły znaczną część słuchaczy dawnej Trójki, operując dużo mniejszymi budżetami. Publiczne radio dalej wydaje dziesiątki milionów złotych na audycje, których słucha coraz mniej ludzi.

Od dwóch lat mamy do czynienia z ciekawym eksperymentem medialnym. Na gruzach Programu Trzeciego publicznego radia wyrosły dwie rozgłośnie – Radio Nowy Świat i Radio 357. Będę starał się pokazać, że funkcjonują one sprawniej od swojego poprzednika, który pomimo gwałtownej utraty słuchaczy ciągle nominalnie istnieje siłą biurokratycznej inercji i dzięki czerpaniu ogromnych środków z podatków. Jeśli bliżej przyjrzymy się temu przypadkowi, zobaczymy, jak dużym anachronizmem są dziś „media publiczne” finansowane środkami przymusowymi.

Preludium

Być może historia radiowej Trójki nie jestem wszystkim dobrze znana, więc krótko przypomnę najważniejsze akty dramatu rozegranego w roku 2020. Dyrektorzy z obecnego rozdania politycznego nie działali w symbiozie z dziennikarzami i pracownikami Programu Trzeciego. Dochodziło do regularnych konfliktów i karania za nieprawomyślne komentarze na antenie. Pracę tracili kolejni dziennikarze, aż wiosną 2020 roku miarka się przebrała. Po zwolnieniu m.in. Dariusza Rosiaka i Anny

Gacek z Trójki odszedł związany z rozgłośnią od dekad Wojciech Mann. Jego decyzja wywołała falę odejść innych dziennikarzy. 16 kwietnia 2020 r. ogłoszono w internecie zbiórkę na serwisie Patronite na założenie Radia Nowy Świat tworzonego w dużej mierze przez byłych dziennikarzy Trójki.

W połowie maja 2020 r. problemy Programu Trzeciego stały się przedmiotem ogólnopolskich newsów, gdy dyrektor stacji unieważnił notowanie trójkowej listy przebojów, które wygrał według ekipy przygotowującej zestawienie Kazik z piosenką „Twój ból jest lepszy niż mój”. Według dyirekcji wynik zmanipulowano, a sprawą zainteresowały się nawet parlamentarne komisje. Żeby uspokoić mocno wzburzone nastroje w redakcji, nowym dyrektorem Trójki mianowano Kubę Strzyczkowskiego – wieloletniego dziennikarza rozgłośni. W międzyczasie – w lipcu 2020 r. – regularne nadawanie rozpoczęło Radio Nowy Świat. Rządy Strzyczkowskiego w Trójce nie trwały długo – zwolniono go w połowie sierpnia 2020 r., co pociągnęło za sobą kolejne odejścia z redakcji.

Dziennikarze z tej „drugiej fali” odejść i zwolnień nie przyłączyli się jednak do Radia Nowy Świat, a zamiast tego w październiku 2020 r. rozpoczęli – także w serwisie Patronite – zbiórkę na Radio 357 (nawiązując do adresu siedziby Trójki przy Myśliwieckiej 3/5/7). To radio rozpoczęło regularne nadawanie w styczniu 2021 r.

Misyjność

Wyznacznikiem publicznych mediów ma być ich misyjność – powinno one realizować audycje, które nie zostałyby stworzone w warunkach rynkowych, a są istotne z punktu widzenia społeczeństwa (edukacja, troska o narodowe dziedzictwo, wspieranie talentów artystycznych etc.). Jeśli jednak porównamy ramówki Radia Nowy Świat czy Radia 357 z dawną lub obecną ramówką Trójki, to nie dostrzeżemy istotnych różnic.

We wszystkich radiach usłyszymy autorski wybór muzyki i to

niekoniecznie najpopularniejszych światowych hitów. Bez problemu na każdej z anten znajdziemy audycje dotyczące gatunków bardziej niszowych, prezentujące nagrania słabo znane i trudno dostępne. Wyróżnikiem tych anten jest także brak obawy przed audycjami, w których to długie rozmowy są ledwie przeplatane muzyką. Rozmowy te dotyczą zarówno kultury, nauki, jak i polityki oraz sportu i wcale nie są ograniczone do wąsko zdefiniowanego pasma publicystycznego (które także istnieje). W każdym radiu usłyszymy serwisy informacyjne (choć w Radiu 357 jedynie sześć razy dziennie od poniedziałku do piątku). Na antenie znajdzie się także miejsce dla reportaży, projektów artystycznych czy koncertów na żywo.

Słuchając w ciemno tych trzech stacji radiowych, niewtajemniczony w powyższą historię słuchacz miałby spore problemy, żeby wskazać, które z nich nadaje najwięcej programów „misyjnych”.

Finansowanie

Jak udaje się nowym rozgłośniom wyprodukować takie treści? Najważniejszym elementem ich finansowania są zbiórki przez wspomniany już serwis „Patronite”. Obecnie Radio 357 pozyskuje w ten sposób ok. 804 tys. zł miesięcznie (od 44,9 tys. patronów), a Radio Nowy Świat ok. 686 tys. zł miesięcznie (od 33,5 tys. patronów). Sumy te były relatywnie stabilne przez ostatni rok. Według redaktorki naczelnej Radia Nowy Świat w przypadku ich rozgłośni kwoty zebrane przez „Patronite” to 94% budżetu w 2021 r.

Obie rozgłośnie zrezygnowały z nadawania tradycyjnych bloków reklamowych (obecnych np. w państwowych rozgłośniach radiowych). Nie oznacza to jednak, że zupełnie zrezygnowały ze współpracy marketingowej z przedsiębiorstwami. Wybrane audycje lub projekty mają swoich sponsorów, o czym zwykle przypomina krótki komunikat.

Przychody uzupełnia sprzedaż produktów lub usług. Radio Nowy

Świat prowadzi tradycyjny sklep z gadżetami, a Radio 357 ma Box 357, gdzie sprzedaje gadżety dostępne jednorazowo przez krótki okres przedsprzedaży. To drugie Radio utworzyło również Instytut Dźwięków, w którym można skorzystać z kursu szkolącego z różnych aspektów rzemiosła radiowego prowadzonego w małych, dziesięcioosobowych grupach.

Podczas jednego z live'ów dla patronów Radio 357 pokazało, jak te różne rodzaje przychodów kształtowały się między styczniem a majem 2022 roku. W tych miesiącach – jak pokazuje poniższa grafika – przychody z Patronite stanowiły około 76% przychodów radia, co sugeruje, że ta rozgłośnia miała bardziej zdywersyfikowane źródła przychodów niż Radio Nowy Świat.

Według sprawozdania finansowego spółki prowadzącej Radio Nowy Świat zamieszczonego w KRS przychody radia w 2021 r. wyniosły ok. 8,39 mln zł. Koszty działalności wyniosły ok. 6,55 mln zł. Zysk brutto spółki wyniósł ok. 1,84 mln zł. Na koniec roku spółka posiadała ponad 3,5 mln zł gotówki. Niestety nie dotarłem do pełnego sprawozdania finansowego Radia 357. Według jednego z live'ów dla patronów wydatki operacyjne rozgłośni w 2021 r. wyniosły nieco ponad 9 mln zł. Ich rozkład pomiędzy różne kategorie wydatków przedstawia poniższa grafika.

Sprawność

Zarówno Radio 357, jak i Radio Nowy Świat są radiami internetowymi – nadają przez własne strony internetowe i autorskie aplikacje oraz udostępniają swój sygnał agregatom rozgłośni internetowych czy kablówkom. Taka technologia z jednej strony pozwala na lepszą kontrolę rzeczywistych zasięgów radia, z drugiej wyklucza tych, którzy nie mają akurat (lub w ogóle) dostępu do internetu. Pomimo działalności tylko w internecie według niektórych doniesień radia te skutecznie przejęły dawną publiczność Trójki i zainteresowały nowych słuchaczy.

Według artykułu z portalu „Wirtualne Media”, z którego

pochodzi poniższy wykres, w ciągu dwóch lat (jesień 2019 – jesień 2021) Trójka utraciła około miliona słuchaczy. Natomiast jesienią 2021 r. połączone audytorium Radia Nowy Świat i Radia 357 wynosiło ok. 1,5 mln słuchaczy. Zestawienie to powstało z dwóch źródeł – tradycyjnych sondażowych badań słuchalności rozgłośni radiowych i osobnego badania użytkowników rozgłośnie internetowych. W wywiadzie dla Antyweb.pl Piotr Stelmach z Radia 357 powiedział, że w listopadzie 2021 roku Radio 357 miało 1,25 mln unikalnych użytkowników – co potwierdzałoby dane na poniższym wykresie.

Wydaje się, że nowe rozgłośnie radiowe finansowane jedynie z dobrowolnych źródeł dużo sprawniej docierają do słuchaczy. Według najnowszych danych Trójka ma słuchalność na poziomie 2% i zwiększyła swoją publiczność od rekordowo niskich odczytów jedynie o jakieś 10%. Według sprawozdania abonamentowego Polskiego Radia za rok 2021 (strona 352 pliku) koszty działalności Trójki wyniosły prawie 49 mln zł. Oznacza to, że radio to dociera do mniejszej liczby słuchaczy, wydając osiem razy więcej niż Radio Nowy Świat i ponad pięć razy więcej niż Radio 357.

Konieczność opierania się na dobrowolnych źródłach finansowania zwiększa nie tylko sprawność działania, ale także jego transparentność. Chcąc utrzymać zaufanie patronów, rozgłośnie dzielą się z nimi regularnie tym, jak wygląda ich sytuacja finansowa i jak chcą się rozwijać (o czym świadczą np. zamieszczone powyżej grafiki).

Oczywiście porównywanie radia internetowego do działającego także w nadawaniu FM może nie być do końca trafne. W końcu radia internetowe nie muszą ponosić kosztów koncesji i samego nadawania sygnału. Według zamieszczonego w KRS sprawozdania z działalności Polskiego Radia w roku 2021 ze środków z abonamentu i rekompensaty przeznaczono ok. 47 mln zł na analogowe nadawanie programów ogólnokrajowych. Zważywszy na to, że Trójka jest jedną z czterech stacji nadawanych w ten sposób przez Polskie Radio, to dalej nie wyjaśnia to

znaczących różnic w kosztach działalności pomiędzy radiem państwowym a rozgłośniami prywatnymi.

Inną różnicą w działaniu jest brak otwartego dostępu do archiwalnych audycji Radia 357 i Radia Nowy Świat – do nich dostęp mają jedynie patroni. W przypadku Polskiego Radia zasadą jest otwarty dostęp do tworzonych treści. Koszt uzyskania dostępu do tych archiwów w wypadku analizowanych prywatnych rozgłośni to 10 zł/miesiąc (najtańszy pakiet patronatu) – być może warto spojrzeć na ten mechanizm jako na sposób oddzielenia tych archiwów, które warto utrzymywać i powiększać, od tych, których kariera dobiegła końca. Jednocześnie dostęp do archiwów sam w sobie nie wydaje się uzasadniać przeznaczania 300 mln zł rocznie na państwowe radio – umieszczenie zbiorów nagrań w publicznie dostępnych bibliotekach byłoby znacznie tańsze i nie generowało dalszych kosztów.

Podsumowanie

Żeby tworzyć wartościowe treści, nie trzeba silnej ręki państwa. Mobilizacja dziesiątek tysięcy patronów finansujących regularnie „misyjne” treści nie jest łatwa, ale jest to zadanie wykonalne. Przez ostatnie dwa lata taka mobilizacja wystarczyła do sprawnego funkcjonowania dwóch stacji radiowych o wyraźnie „misyjnym” profilu. Dwa lata temu rozmawiałem w podkaście z Anną Gruhn m.in. o tym, że model finansowania mediów z budżetu jest mocno przestarzały i ignoruje takie zjawiska jak demokratyzacja mecenatu i skłonność prywatnych dużych graczy do finansowania wartościowych projektów. W zderzeniu z wulgarnością propagandy obecnych mediów publicznych mnogość wartościowych kanałów na YouTube, podcastów czy stacji radiowych pokazuje, że nie potrzebujemy żadnej reformy mediów publicznych, ale ich całkowitej prywatyzacji, skończenia z ich finansowaniem z budżetu, likwidacji abonamentu i Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz uwolnienia rynku telewizyjnego i radiowego z ich

koncesyjnych wieżów.

Autorstwo: Mateusz Benedyk

Źródło: [Mises.pl](https://mises.pl)

Źródłografia

1.

<https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/kazik-twoj-bol-jest-lepszy-niz-moj-piosenka-lista-trojki-polskie-radio-zniknal-tekst-uniewazniono-glosowanie-dlaczego>

2.

<https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/radio-nowy-swiat-jak-odbierac-ramowka-wydatki-20-mln-zl-patronite>

3.

<https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/trojka-polskie-radio-agnieszka-kaminska-radio-track-kantar-polska-analiza>

4. <https://antyweb.pl/radio-357-rocznica>

5.

<https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/30-2-proc-udzialu-rmf-fm-jedynka-i-tok-fm-z-najwiekszymi-wzrostami-zyskala-trojka>

6.

http://www2.polskieradio.pl/_files/20220429122500/20220429122500.pdf

7. <https://anchor.fm/dashboard/episode/efqba2>

8. https://www.youtube.com/channel/UCCT_JGIn9I9FS60TzzqWEew

9. <https://anchor.fm/instytutmisesa>